

KLAGANDE

Vård- och omsorgsnämnden i Lidköpings kommun
531 88 Lidköping

MOTPART

[REDACTED]

Ombud: Anna Nyberg
L&S Assistans
Umestan Hus 33
903 47 Umeå

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Jönköpings dom den 25 maj 2015 i
mål nr 4622-14, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa
funktionshindrade (LSS)

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer Vård- och
omsorgsnämnden i Lidköpings kommuns beslut.

YRKANDEN M.M.

Vård- och omsorgsnämnden yrkar att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer nämndens beslut. Om kammarrätten anser att [REDACTED] har rätt till biträde av personlig assistans yrkar nämnden att kammarrätten begränsar tiden för vilket beslutet ska gälla och överlämnar åt nämnden att beräkna antalet timmar.

[REDACTED] motsätter sig bifall till överklagandet.

VAD PARTERNA ANFÖR

Nämnden

[REDACTED] behov av stöd och hjälp är inte ifrågasatt och inte heller att han tillhör personkretsen enligt 1 § 1 och 3 LSS. Hans hjälp med de grundläggande behoven uppgår totalt till 5 timmar och 1 minut per vecka. Hans behov av hjälp med tandvård, hårvård samt förflyttningar till och från säng på morgon och kväll uppgår till totalt 1 timme och 3 minuter per vecka. Dessa hjälpbehov kan inte anses vara av mycket privat karaktär, då han har lättare klädsel på sig vid dessa moment. Övrig tid, 3 timmar och 58 minuter, avseende hans behov av hjälp vid förflyttning till och från toalettstol, att se till att fötterna inte blir blöta vid dusch och hjälp med viss tvättning och smörjning, kan anses vara av mycket privat och känsligt slag. Man kan dock inte göra bedömningen att han därför har rätt till att själv bestämma vem som ska utföra insatsen. Hans behov av hjälp av mycket privat karaktär uppgår till 3 timmar och 58 minuter per vecka, vilket inte kan anses vara av den omfattning som förutsätts för rätt till personlig assistans.

██████████

██████████ anför detsamma som han anført i förvaltningsrätten. Till ytterligare stöd för sin talan åberopar han intyg den 29 maj 2015 av ST-läkaren ██████████ och intyg den 4 september 2015 av överläkaren ██████████

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Det är ostridigt att ██████████ tillhör personkretsen enligt 1 § LSS. Frågan i målet är om hans hjälpbehov är sådant att han har rätt till personlig assistans enligt LSS.

██████████ har i kammarrätten åberopat läkarintyg från maj och september 2015. Av intygen framgår att ██████████ tillstånd har försämrats. Utgångspunkten för kammarrättens prövning är emellertid hur förhållandena såg ut vid tidpunkten för nämndens beslut den 27 augusti 2014. Eftersom intygen saknar uppgifter om hur förhållandena var vid denna tidpunkt kan kammarrätten inte beakta dessa intyg.

Det är inte endast tidsåtgången avseende grundläggande behov som avgör om rätt till personlig assistans föreligger. I stället måste en samlad bedömning göras bl.a. med hänsyn till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär (jfr RÅ 2009 ref. 57).

██████████ har visserligen ett dagligt behov av hjälp för att tillgodose vissa grundläggande behov. Hjälpinsatserna avser dock endast i begränsad omfattning hjälp som kan anses vara av det mycket privata och känsliga slag som förutsätts för rätt till personlig assistans. Även med beaktande av att hjälpbehovet till viss del avser toalettbesök, personlig hygien och hjälp med klädsel av integritetskänsligt slag samt att det är regelbundet återkommande anser kammarrätten att ██████████ behov av hjälp med sina

grundläggande behov inte är av den omfattning som krävs för att han ska ha rätt till personlig assistans. Överklagandet ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Kammarrättsrådet Bengt Green (ordförande), kammarrättsrådet Evalotta Grip (referent) och tf. kammarrättsassessorn Jan Käll har deltagit i avgörandet.

Föredragande: Lena Lundblad

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I JÖNKÖPING****DOM**
2015-05-25
Meddelad i
JönköpingMål nr
4622-14**KLAGANDE**

[REDACTED]

Ombud: Anna Nyberg
L&S Assistans
Umestands Hus 33
903 47 Umeå**MOTPART**Vård- och omsorgsnämnden i Lidköpings kommun
531 88 Lidköping**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Vård- och omsorgsnämndens beslut 2014-08-27

SAKENInsats i form av personlig assistans enligt lagen om stöd och service till
vissa funktionshindrade (LSS)**FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE**

Förvaltningsrätten upphäver vård- och omsorgsnämndens beslut och förklarar att [REDACTED] har rätt till personlig assistans.

Förvaltningsrätten överlämnar handlingarna i målet till vård- och omsorgsnämnden för erforderlig handläggning i enlighet med vad som anges under skälen för denna dom.

BAKGRUND OCH ÖVERKLAGAT BESLUT

[REDACTED] har ryggmärgsbråck. Han saknar känsel i ben och fötter och är rullstolsburen. Han har även atypisk autism och svårigheter avseende uppmärksamhet.

Dok.Id 162897

Postadress
Box 2201
550 02 Jönköping**Besöksadress**
Hamngatan 15**Telefon**
036-15 66 00**E-post:**
forvaltningsrattenijonkoping@dom.se
www.forvaltningsrattenijonkoping.domstol.se**Telefax**
036-15 66 55**Expeditionstid**
måndag – fredag
08:00-16:00

Genom beslut den 27 augusti 2014 avslog vård- och omsorgsnämnden en ansökan av [REDACTED] om insats enligt LSS i form av personlig assistent med 59 timmar och 10 minuter per vecka för grundläggande och övriga behov. Som skäl för beslutet angavs att [REDACTED] har ett visst behov av hjälp med de grundläggande behoven, men detta behov anses inte vara av den karaktär och omfattning som förutsätts för rätt till biträde av personlig assistent.

YRKANDE M.M.

[REDACTED] vidhåller sin ansökan om personlig assistent.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Gällande regler

I 1 § LSS stadgas att denna lag innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och service åt personer med i paragrafen uppräknade funktionshinder. Av 7 § LSS framgår att personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § punkterna 1 - 9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

I 9 § punkten 2 LSS anges att sådant stöd kan vara en personlig assistent. Som förutsättning för rätt till stöd i form av personlig assistans gäller enligt 9 a § första stycket LSS att den funktionshindrade behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med

andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Enligt andra stycket sistnämnda lagrum har den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov även rätt till insats enligt 9 § punkten 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Högsta Förvaltningsdomstolen har i RÅ 2009 ref. 57 uttalat bl.a. följande. När det gäller tillämpningsområdet för insatsen personlig assistans har det i lagens förarbeten betonats att det är fråga om hjälp eller stöd av mycket privat karaktär och att insatsen ska vara förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur, i regel av mycket personligt slag. Det torde således inte vara alla praktiska hjälpbehov med t.ex. påklädning eller måltider som har avsetts. Propositionsuttalandena tyder närmast på att vad lagstiftaren främst åsyftat är sådana hjälpbehov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och där den funktionshindrade måste anses ha ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska ges. Det är inte all hjälp med t.ex. måltider eller påklädning som kan anses vara av detta kvalificerade slag.

I förarbetena till LSS (prop. 1992/93:159 s. 175) anges beträffande insatsen personlig assistent bl.a. att något krav på att stödbehovet ska ha en viss tidsmässig omfattning inte föreligger. Dock har tidsfaktorn självfallet betydelse. Ju större stödbehov i tid som föreligger desto mer talar omständigheterna för att rätt till biträde av assistent föreligger.

I ovannämnda rättsfall (RÅ 2009 ref. 57) uttalade Högsta Förvaltningsdomstolen även följande. ”En särskild fråga som aktualiseras i målet är om det kan krävas att behovet av hjälp för att tillgodose de grundläggande behoven måste ha viss tidsmässig omfattning för att berättiga till personlig assistans. Som ovan framgått har det i lagens förarbeten uttalats att något

sådant krav inte kan uppställas, samtidigt som det framhållits att tidsfaktorn självfallet har betydelse. Regeringsrätten finner mot denna bakgrund att någon bestämd undre tidsgräns inte låter sig uppställas. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Även om själva tidsåtgången inte är påfallande stor måste dock en samlad bedömning göras bl.a. med hänsyn tagen till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter någon specifik kompetens. Som framhålls av Socialstyrelsen måste såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter beaktas. Även hur ofta hjälpen behövs framstår som en viktig faktor.”

Förvaltningsrättens bedömning

I målet är ostridigt att [REDACTED] tillhör personkretsen enligt 1 § LSS och att han har behov av praktisk hjälp i den dagliga livsföringen.

Vård- och omsorgsnämnden har beräknat [REDACTED] behov av hjälp för de grundläggande behoven till 5 timmar och 1 minut per vecka. Det beräknade behovet avser hjälp vid förflyttning till och från toalettstol, vid förflyttning till och från dusch, hjälp att se till att fötterna inte blir blöta vid dusch (de dagar bandage inte ska bytas), hjälp med viss tvättning och smörjning, handräckning av tandkräm och att lägga tandkräm på tandborsten, viss hårvård samt av- och påklädning nedre.

Även om tidsåtgången för [REDACTED] hjälpbehov för de grundläggande behoven inte är så stort är den hjälp han behöver, förutom vad avser hjälp vid handräckning av tandkräm och att lägga tandkräm på tandborsten, av integritetskänslig karaktär. Han får därför anses ha ett särskilt intresse av att själv kunna bestämma vem som ska ge hjälpen. Förvaltningsrätten finner därför att han har rätt till personlig assistans enligt LSS för de grundläggande behoven personlig hygien och av- och påklädning. Med

denna utgångspunkt har han även rätt till personlig assistent för sina övriga personliga behov. Det får ankomma på vård- och omsorgsnämnden att utreda och närmare beräkna omfattningen av [REDACTED] behov av personlig assistans.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1D)

Annette Spjuth

I avgörandet har även deltagit nämndemännen Uno Björkman, Eva Lundemo och Manige Ahl. Föredragande har varit Birgitta Rapp.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.